

CIM

Facts Newsletter

Issue 22, Shrawan 2080

☎ 021-515712

✉ cim.biratnagar@gmail.com

📍 Sahid Marg, Biratnagar-02

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun Svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC
स्वीस सरकार विकास सहयोग एजेंसी

सीप स्तरोन्नति तालिम (Skill Upgrading Training, SUT) भनेको के हो ?

उद्योगमा वर्षौं देखि कार्यरत जनशक्तिलाई तालिमको माध्यमबाट उनीहरूमा रहेको सीपमा थप सीप प्रदान गरी सम्बन्धित सीपमा स्तरोन्नति वा क्षमता अभिवृद्धि गर्नुलाई सीप स्तरोन्नति भनिन्छ । सीप स्तरोन्नतिको माध्यमबाट उद्योगमा दैनिक उत्पादित वस्तुको आधारमा कार्यरत जनशक्तिलाई आवश्यक सीप तथा नयाँ प्रविधिहरूमा तालिम प्रदान गरिने भएकोले कार्यरत जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि हुनुको साथै आफ्नो सीपको स्तरोन्नति पश्चात आफ्नो सीपलाई बजारीकरण समेत गर्छन ।

सीप स्तरोन्नतिको उद्देश्य:

उद्योगको दैनिक उत्पादन प्रक्रियामा आवश्यक पर्ने सीपको आधारमा कार्यरत जनशक्तिको क्षमता पहिचान गरी उनीहरूलाई थप सीप प्रदान गर्नु ।

सीप स्तरोन्नति तालिम कसरी लिन सकिन्छ ?

सीप विकास इकाई, उद्योग संगठन मोरड (CIM) मार्फत आफ्नो उद्योग सदस्यहरूमा कार्यरत जनशक्तिको आवश्यक सीपको पहिचान गरी सीप तालिम प्रदान गरिन्छ, साथै इन्स्योर/हेल्भेटास नेपाल परियोजना सहयोग इकाई (Project Support Unit) को सहयोगमा तालिम प्रदायक संस्थाहरू मार्फत यस प्रकारको तालिम संचालन गरिन्छ ।

लाभान्वित वर्ग को हो ?

उद्योगमा कार्यरत जनशक्ति नै यस तालिमको प्राथमिक सेवाग्राही हुन् । यस प्रकारको तालिमले औद्योगिक प्रशिक्षार्थी (अप्रेन्टिशीप) कार्यक्रमलाई समेत सहयोग पुग्ने अपेक्षा राखिएको छ ।

सीप स्तरोन्नतिको समयावधी:

यो तालिमको समयावधी आवश्यक सीप पहिचान भएको विषयमा निर्भर पर्दछ । सामान्यतयः तालिम अवधि ९६ घण्टाको हुने भएता पनि कार्यरत जनशक्तिको आवश्यकताको आधारमा तालिम अवधि फरक हुन सक्छ । उद्योगको दैनिक उत्पादन प्रक्रियामा असर नपर्ने गरी दैनिक घण्टा निर्धारण गर्न सकिन्छ ।

यो कार्यक्रमले उद्योग र कार्यरत जनशक्तिलाई के फाइदा हुन्छ ?

यस कार्यक्रममार्फत उद्योगहरूले आफूलाई आवश्यक पर्ने दक्ष जनशक्ति आफै तयार गरी उद्योगको दैनिक उत्पादनमा वृद्धि हुनुको साथै बाहिरको जनशक्ति **Outsourcing** को निर्भरतालाई घटाउन मद्दत पुर्याउँछ, र अर्को तर्फ कार्यरत जनशक्तिको पनि सीप स्तरोन्नति भई दक्ष जनशक्ति हुनेछन ।

पाठ्यक्रम तयारी कसरी हुन्छ ?

सीप स्तरोन्नति तालिमको पाठ्यक्रम तयारी गर्दा पेसागत संघ/संगठन, सम्बन्धित उद्योग र विज्ञहरूको संलग्नतामा तयार गरिन्छ । यसरी पाठ्यक्रम तयार गर्दा उद्योगहरूको मागलाई प्राथमिकता दिई तयार गरिन्छ ।

हाम्रो भनाइ

सुनसरी-मोरङ औद्योगिक क्षेत्रका उद्योगहरूले विगत सात महिना देखि विद्युत् आपूर्तिको संकटको सामना गर्नु परिरहेको छ। आर्थिक मन्दीका प्रभावले थलिएका उद्योगहरू विद्युत् आपूर्तिमा भोग्दै आएको समस्याबाट थप प्रताडित भएका छन्। समस्या समाधानका लागि उद्योग संगठन मोरङले सम्बन्धित निकायको बारम्बार ध्यानाकर्षण गराए पनि सुधार हुन सकेको छैन। आगामी वर्ष सुक्खा याममा औद्योगिक क्षेत्रमा विद्युत्को समस्या थप भयावह हुन नदिन प्राधिकरणले सबै उपायहरूको अवलम्बन गर्नुपर्दछ। र, समस्याको दीर्घकालीन समाधानका लागि ध्यान केन्द्रित गर्नुपर्दछ।

दैनिकको ट्रिपिड र भोल्टेज फ्लक्चुएसन भई विद्युत् आपूर्ति अवरूद्ध हुने समस्याले उद्योगको उत्पादन ठप्प हुँदै आएको छ। ट्रिपिड हुँदा चलिरहेको मेसिन बन्द हुन्छ र विद्युत् आपूर्ति सुरु भएपछि मेसिन पुनः सञ्चालन गर्न समय लाग्छ। यस्तो समय उद्योगको प्रकृतिअनुसार फरकफरक छ। कुनै उद्योगलाई १५ मिनेट लाग्छ भने कुनैलाई ६० मिनेट देखि ३ घण्टासम्म लाग्छ। यसबाट कच्चा पदार्थको नोक्सानी, मेसिन तथा औजारको सफाइ र मर्मत सम्भारमा हुने खर्च, श्रमिकको उत्पादकत्वमा ह्रास लगायतका समस्याहरू उत्पन्न भएर उद्योगहरूको लागत बढेको छ। अनावश्यक रूपमा जेनेरेटरमा व्याकअप राख्नुपर्ने, जेनेरेटरको नियमित मर्मतसम्भार तथा इन्धनको जोहो गर्नुपर्ने लगायतका खर्चहरू थपिएका छन्। तसर्थ प्राधिकरणले प्रसारण लाइन तथा सबस्टेसनहरूको क्षमताको अभिवृद्धि तत्काल गर्नुपर्दछ। साथै पुरानो तथा जीर्ण भई बारम्बार समस्या आउने गरेका पुराना संरचनालाई तत्काल परिवर्तन गर्नुपर्दछ।

औद्योगिक क्षेत्रमा गुणस्तरीय विद्युत् आपूर्तिको सुनिश्चितता गर्न र आगामी वर्ष पुनः समस्या आउन नदिन दीर्घकालीन समाधान खोजिनु पर्दछ। आगामी वर्ष सुक्खा याममा अपुग हुने विद्युत् आपूर्तिको लागि निर्माणाधीन अवस्थामा रहेका प्रसारण लाइन सम्पन्न गर्न तदारुकता अपनाउनु पर्दछ। त्यसैगरी यस क्षेत्रको विद्युत्को दीर्घकालीन समाधानका लागि निर्माणाधीन ढल्केवर-इनरुवा चारसय के.भि.ए प्रसारण लाइनको निर्माण द्रुत गतिमा सम्पन्न गर्नुपर्दछ।

देशको वर्तमान आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

आर्थिक वर्ष २०७९-८० को एघार महिनाको तथ्याङ्कका आधारित

१६ प्रतिशतले
घटेको छ, (आयात)।

१२.७ प्रतिशतले
घटेको छ, (निर्यात)।

६.८३ प्रतिशत
उपभोक्ता मूल्य
सूचकाङ्कमा मुद्रास्फीति
(वार्षिक विन्दुगत आधारमा)।

रु. १२८ अर्ब ८८ करोड
वचत, शोधनान्तर स्थिति।

रु. १४८० अर्ब ८७ करोड
सञ्चित, कुल विदेशी विनिमय।

८.८ प्रतिशत
बढेको छ, बैंक तथा वित्तीय
संस्थाको निक्षेप संकलन।

३४ प्रतिशत
बढेको छ, नीजि क्षेत्रमा
प्रवाहित कर्जा।

११.२ प्रतिशत
बढेको छ, वार्षिक विन्दुगत
आधारमा निक्षेपको वृद्धिदर।

Base Rate (%)

Bank Name	For 2080 Sharwan	For 2080 Ashar	Difference 2080 Ashar to Sharwan
Rastriya Banijya Bank.	8.02	8.24	-0.22
Nabil Bank Ltd.	9.52	9.65	-0.13
Nepal Investment Mega Bank Ltd .	9.84	10.06	-0.22
Siddhartha Bank Ltd .	10.03	10.21	-0.18
Prabhu Bank Ltd .	10.06	10.36	-0.3
Agriculture Development Bank.	10.14	10.21	-0.07
NIC Asia Bank Ltd .	10.18	10.35	-0.17
Global IME Bank Ltd.	10.2	10.37	-0.17
Sanima Bank Ltd.	10.36	10.52	-0.16
NMB Bank Ltd.	10.37	10.45	-0.08
Prime Commercial Bank Ltd.	10.69	10.84	-0.15
Citizen Bank Ltd.	10.72	10.95	-0.23
Nepal SBI Bank Ltd .	10.74	10.85	-0.11
Machhapuchchhre Bank Ltd.	10.74	10.92	-0.18
Kumari Bank Ltd.	10.87	10.88	-0.01
Sunrise Bank Ltd.	10.93	11.14	-0.21
Average	10.21	10.38	0.17

Sources: Bank Website

आर्थिक वर्ष २०७८-८० मा

घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय मोरङमा दर्ता भएका उद्योगको विवरण

उद्योगको प्रकार	साना			कुल	स्थिर पूंजी हजारमा	चालु पूंजी हजारमा	कुल पूंजी हजारमा	उद्यमी			कामदार			लगत कट्टा
	प्रा.फ	सा.फ	प्रा.लि					महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	
उत्पादनमूलक	२१०	१६	३८	२६५	८,६०,८८६	६,५०,८१३	१५,११,३५८	१६८	२८६	४१०	२३८	४७८	७१२	
कृषि तथा वन्यजन्तु	५२१	५	१५	५४१	७,२८,१२२	७,२५,४७८	१४,५३,७००	३२८	२३८	५६८	५०३	५३७	१०४०	
सेवामूलक	३४०	२०	१८	३७८	५,१५,८५३	५,५५,७०३	१०,७१,६५६	१७८	२८६	४७०	२८८	५३५	८२४	
जम्मा	१०७१	४१	७३	११८५	२१,०५,०२१	१९,३१,६९४	४०,३६,७१५	६६७	७८१	१,४४८	१,०२९	१,५४०	२,५७६	१६७

श्रोत: घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय मोरङ

EXPORTS TOP 10 PRODUCTS

Based on First Eleven Months

(Shrawan–Jestha) of FY 2079/80 (Mid July 2022 to Mid June 2023)

Value in Rs Thousand

Sources: Department of Customs

IMPORTS TOP 10 PRODUCTS

Based on First Eleven Months

(Shrawan-Jestha) of FY 2079/80 (Mid July 2022 to Mid June 2023)

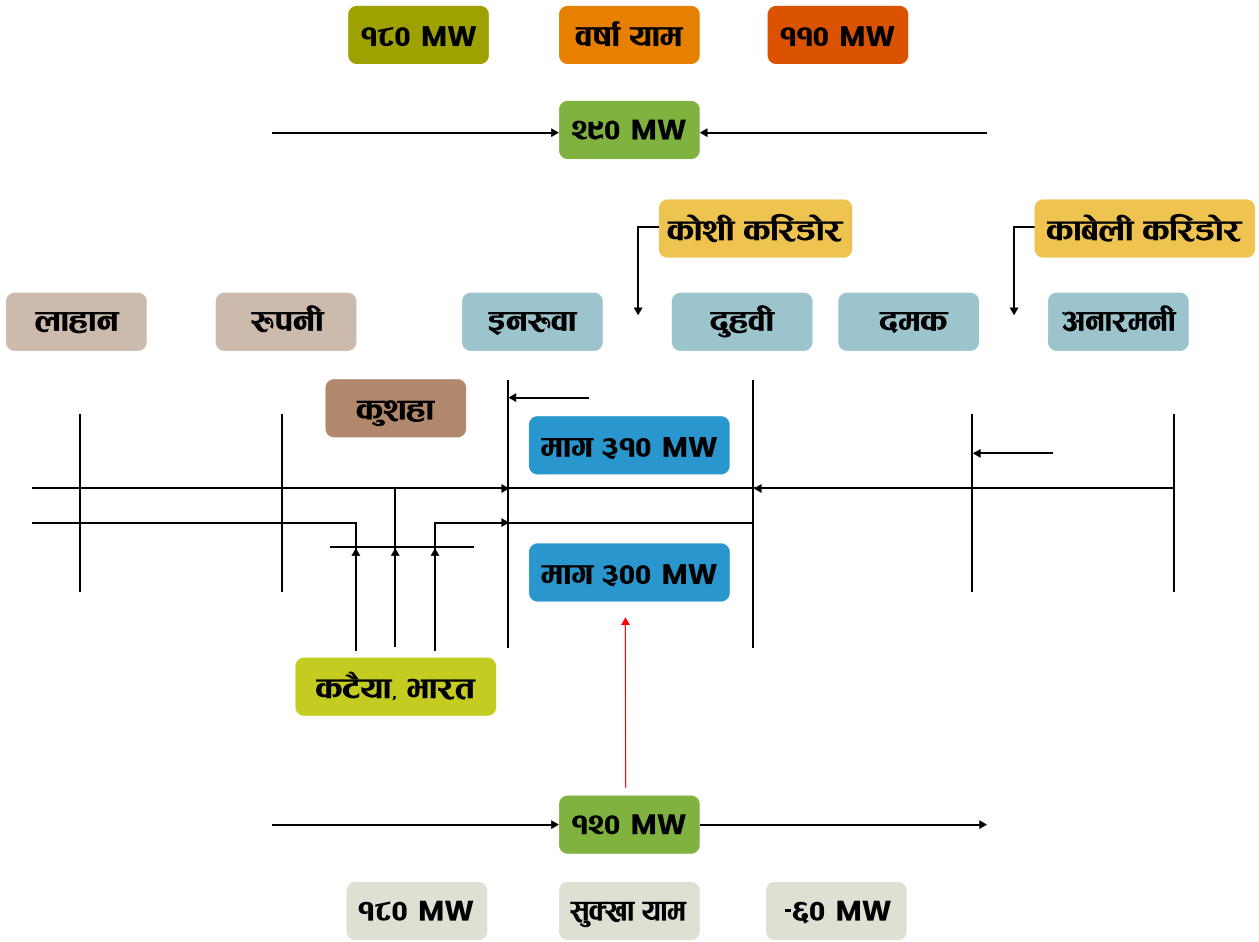
Value in Rs Thousand

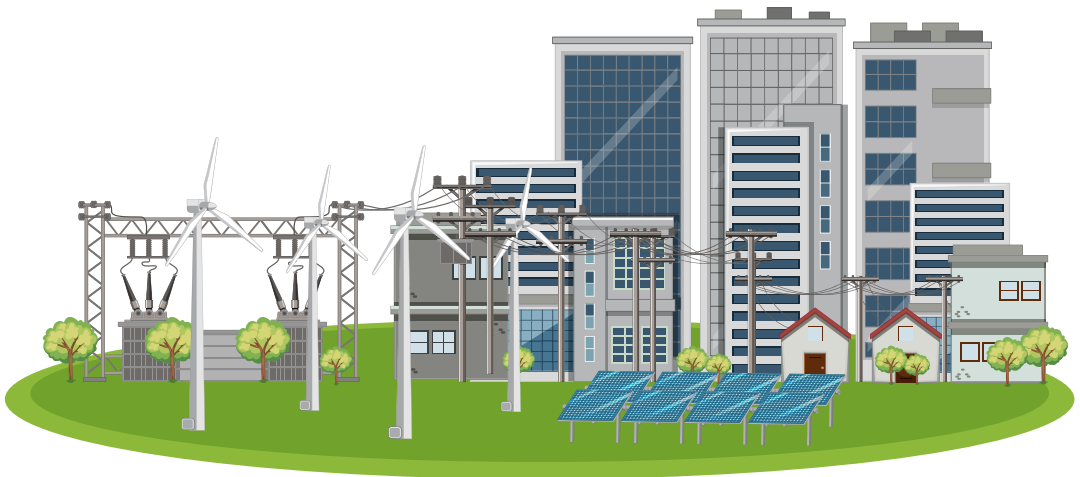
Sources: Department of Customs

सुनसरी-मोरङ औद्योगिक करिडोरमा विद्युत् उपलब्धताको अवस्था

श्रोत: दुहवी ग्रिड

बर्खा याममा पनि किन विद्युत् कटौतीको समस्यामा छन् पूर्वका उद्योग ?

गत जेठ ३२ को भीषण वर्षापछि आएको बाढीले काबेली करिडोर अन्तर्गतका जलविद्युत् योजनामा क्षति पुऱ्याएका कारण पूर्वका उद्योगले अझै विद्युत् कटौतीको समस्या भोगिरहेका छन् ।

बर्खा याममा काबेली करिडोरबाट मोरङ-सुनसरीका लागि आउने १ सय मेगावाट विद्युत् मध्ये क्षतिका कारण १९ मेगावाट मात्र आउन थालेका कारण उद्योगमा विद्युत्को सहज आपूर्ति हुन नसकेको हो ।

बर्खा याममा काबेली करिडोरको उत्पादन चाहिनेभन्दा धेरै हुँदा विगतका वर्षमा बर्खा याममा बिजुली फालाफाल हुने गरेको थियो । तर यस पटक बाढीले काबेली करिडोरका आयोजनामा क्षति पुऱ्याएका कारण पर्याप्त उत्पादन र आपूर्ति हुन नसकेको हो । यसका साथै कटैयाबाट आउने विद्युत् पनि बारम्बार अनियमित र ट्रिपिङको समस्यामा छ । कटैयाबाट आउने विद्युत् कटौती हुनेबित्तिकै पूर्वका उद्योगमा विद्युत् आपूर्ति अवरूद्ध गर्नुपर्ने प्राधिकरणको बाध्यता छ ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका दुहवी ग्रिडका प्रमुख रोशन खड्काले बाढीपछि काबेली करिडोरबाट आउने विद्युत्मा कटौती भएकाले आपूर्तिमा समस्या उत्पन्न भएको जानकारी दिनुभयो ।

प्रमुख खड्काका अनुसार काबेली करिडोर अन्तर्गत अपर हेवामा १४, लोअर हेवामा २२, काबेली बी वानमा २५, काबेली बी वान क्यासकेडमा १० र राइरबमा १० मेगावाट गरी ८१ मेगावाट विद्युत्को उत्पादन घटेको छ ।

काबेली करिडोरले बर्खा याममा २०० मेगावाट विद्युत् दिइरहेको थियो, खड्काले भन्नुभयो, जसमध्ये १ सय मेगावाट भ्रापामा खपत भएर बाँकी १ सय मेगावाट मोरङ सुनसरीका लागि आउने गर्थ्यो । तर बाढीका कारण ८१ मेगावाट विद्युत् घटेपछि ११९ मेगावाट मात्र उत्पादन भइरहेको छ । यसमध्ये भ्रापाले १ सय मेगावाट खपत गरिरहेको छ र बाँकी १९ मेगावाट मात्र दुहवीको सबस्टेसनमा आइरहेको छ । यसका कारण मोरङ-सुनसरीमा विद्युत्को व्यवस्थापनमा समस्या भएको हो ।

मोरङ-सुनसरीको माग कति ?

प्राधिकरणका अनुसार बर्खा याममा मोरङ-सुनसरीमा २१० मेगावाट विद्युत् चाहिन्छ । जसमध्ये भारतको कटैयाबाट ९० र लाहानबाट ९० गरी १८० मेगावाट आउँछ । मोरङ-सुनसरीका लागि दुहवी सबस्टेसनमा सुक्खा र बर्खा दुवै याममा कटैया र लाहानबाट गरी १८० मेगावाट विद्युत् आउँछ । बाँकी ३० मेगावाट बिजुली काबेली करिडोरबाट आउँछ । बर्खा याममा काबेली करिडोरको उत्पादन २०० मेगावाट हो । काबेलीले कुल २०० मध्ये १ सय मेगावाट विद्युत् भ्रापामा दिएर बाँकी विद्युत् दुहवी सबस्टेसनमै पठाउने गर्दथ्यो । तर बाढीले गरेको क्षतिका कारण काबेलीमै ११९ मेगावाट मात्र उत्पादन भइरहेकाले त्यहाँबाट भ्रापामा १ सय मेगावाट दिएर दुहवी सबस्टेसनमा १९ मेगावाट मात्र आइरहेको छ । यसरी अहिले मोरङ-सुनसरीमा चाहिने २१० मेगावाट बिजुलीमा कटैया र लाहानबाट आएको १८० र काबेलीले दिएको १९ गरी १९९ मेगावाट बिजुलीमात्र मौजुद छ । बाँकी १० देखि २० मेगावाटको अभाव अहिलको बर्खा याममा पनि छ ।

यसका कारण कहिले उद्योग र कहिले सर्वसाधारणले अनायास विद्युत् कटौतीको सामना गरिरहनु परेको छ ।

प्राधिकरणको केन्द्रीय कार्यालयले बाढीले प्राधिकरणको क्षेत्राधिकारभित्र रहेको प्रसारणमा लाइनमा क्षति नपुर्याएको जनाएको छ । साथै बाढीले निजी क्षेत्रका आयोजनालाई क्षतिग्रस्त बनाएको हुँदा यसको मरम्मत-सम्भारको जिम्मा सम्बन्धित आयोजनाकै हुने प्राधिकरणको भनाइ छ ।

काबेली हाइड्रोका सञ्चालक गुरु न्यौपानेले भदौको अन्तिम सातामा केही आयोजनामा मरम्मतसम्भारको काम सकिने हुँदा विद्युत् आपूर्तिको सहजताका लागि अझै डेढ-दुई महिना कुर्नुपर्ने स्पष्ट पार्नुभयो । न्यौपानेले २५ मेगावाटको काबेली बी वान आयोजनाको मरम्मत सम्भार भदौ भरिमा भइसक्ने जानकारी दिनुभयो ।

त्यस्तै इवा खोला सुरु हुन कात्तिक, अपर इवा मडसिर, काबेली बी वान क्यास्केड र इवा अयोजना असोज भरिमा मरम्मत भइसकेर सञ्चालनमा आइसक्ने छन् । न्यौपानेले गत जेठ ३२ को बाढीले पुर्वी पहाडका ३० आयोजनालाई क्षति पुऱ्याएको बताउनुभयो । जसमध्ये चलिरहेका १३ र निर्माणाधीन १७ आयोजना छन् ।

ट्रान्समिसन लाइन अर्को समस्या

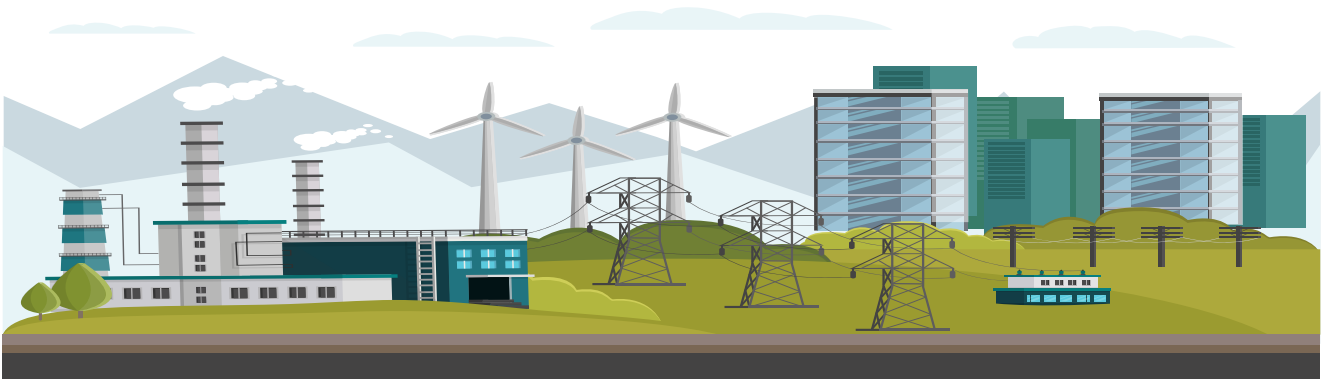
राष्ट्रिय ग्रिडवाट पूर्वमा पर्याप्त विद्युत् ल्याउन ट्रान्समिसन लाइन अर्को समस्या भएको छ । यसका लागि हेटौँडा-ढल्केवर-इनरुवा ट्रान्समिसन लाइनको निर्माणकार्य पूरा हुनुपर्दछ । यो ट्रान्समिसन लाइनको क्षमता ४ हजार मेगावाट हो । यसको सञ्चालन सुरु भएपछि पूर्वमा आवश्यक पर्ने विद्युत् ल्याउन कुनै समस्या नपर्ने प्राधिकरणको भनाइ छ । प्राधिकरणले पर्याप्त प्रसारण लाइनको अभावका कारण पूर्वमा चाहेजति बिजुलीको आपूर्ति हुन नसकेको जनाएको छ ।

हेटौँडा-ढल्केवर-इनरुवा प्रसारण लाइन आयोजनाका प्रमुख श्यामकुमार यादवले यस लाइनमा टावरनिर्माणको काम भइसकेको र तार टाँग्ने काम सुरु हुन लागेको उल्लेख गर्नुभयो ।

प्रमुख यादवका अनुसार यसको काम पूरा हुन अझै डेढ वर्ष लाग्नेछ । तर हामी ढल्केवर-इनरुवा १५४ किलोमिटर प्रसारण लाइनको काम चाहिँ आगामी मार्च महिनाभित्र सक्ताउँछौँ, यादवको भनाइ छ, यसपछि आगामी सुक्खा सिजनमा पूर्वले पर्याप्त बिजुली पाउँछ, भन्ने विश्वास गरौँ ।

उहाँले ढल्केवर-इनरुवा प्रसारण लाइनको काम सकिएपछि इनरुवा देखि दुहवी सबस्टेसन सम्मको प्रसारण लाइनलाई पनि अपग्रेड नगरे कोशीपूर्व विद्युतको समस्या भइरहने संकेत गर्नुभयो ।

यादवले इनरुवादेखि दुहवीसम्मको लाइनको पनि क्षमता विस्तार गर्ने प्राधिकरणको योजना रहेको स्पष्ट पार्नुभयो । ढल्केवर-इनरुवा प्रसारण लाइनसँगसँगै इनरुवा-दुहवीको लाइनको क्षमतामा वृद्धि भइसक्ने उहाँको कथन छ ।

विद्युत् आपूर्ति पर्याप्त भइरहँदा पनि उद्योगले किन भोगिरहेका छन् ट्रिपिङको समस्या ?

प्राधिकरणले बर्खा सुरु भएर विद्युत् आपूर्ति पर्याप्त भएको दाबी गरिरहँदा पनि मोरङ र सुनसरीका उद्योगमा ट्रिपिङको क्रम रोकिएको छैन। असार साउनमा पनि उद्योगमा बिना सूचना पटकपटक लाइन जाने र आइरहने समस्या भइरहेको छ। पूर्व जानकारीबिना नै लाइन जाने-आउने, जाने-आउने समस्यालाई प्राविधिक भाषामा ट्रिपिङ भनिन्छ। चलिरहेका उद्योगमा झुवाट्टै लाइन जाने र आइहाल्ने, फेरि केही छिनपछि अकस्मात् जाने र आउने गर्दा उत्पादनप्रक्रियामा असर परेको छ र उत्पादनलागत पनि बढेको छ।

विद्युत् आपूर्ति बढेका बेला ट्रिपिङको संख्या कम हुने गरेको छ तर यसले पनि उत्पादन प्रक्रियामा असर गर्दा उद्योगको लागत बढ्ने गरेको हो। मोरङ र सुनसरीका उद्योगमा सुक्खा सिजनमा २४ घण्टामा १० पटकभन्दा बढी ट्रिपिङ हुने गरेको छ।

पूर्वको सबैभन्दा ठुलो निर्यातमूलक उद्योग रिलायन्स स्पिनिङ मिल विद्युत् आपूर्ति ट्रिपिङ भइरहने समस्याबाट ग्रस्त एक उद्योग हो।

रिलायन्सका प्रबन्धक महेश पोखरेलको भनाइ छ, “एक पटक एक मिनेटका लागि पनि लाइन गयो भने प्रशोधनका लागि पाइपलाइनमा भएको सबै कच्चा पदार्थ काम नलाग्ने हुन्छ। पाइपलाइनबाट त्यो कच्चा पदार्थ सफा गर्न ३ घण्टा लाग्छ।”

प्रबन्धक पोखरेलका अनुसार विद्युत् अवरूद्ध भएपछि काम नलाग्ने भएको कच्चा पदार्थ सफा गर्न लाग्ने समय उद्योगै पिच्छे फरक-फरक हुन्छ। उद्योगको प्रकृति र उत्पादनको परिमाण हेरेर कुनै उद्योगलाई ३० मिनेट मात्र लाग्छ भने कुनैलाई ३ घण्टा।

रिलायन्सलाई भने ३ घण्टा लाग्छ। कुनै उद्योगले यसरी फालिएको कच्चा पदार्थ रिसाइकल गर्न सक्छन् भने कुनैले फाल्नेपर्ने हुन्छ। तर जे गरे पनि उद्योगको लागत भने बढिरहेकै हुन्छ।

“रिलायन्समा लाइन गयो भने ३ घण्टा उत्पादन ठप्प हुन्छ”, पोखरेलको भनाइ छ। “हामी जेनेरेटरबाट उत्पादन गर्न त सक्छौं तर त्यसको लागत उच्च छ। एक युनिटको ४० रुपैयाँ जति पर्न आउँछ। त्यसैले विद्युत्को लाइन पर्खनुबाहेक अर्को उपाय छैन।

त्यस्तै प्राधिकरणले कुनै एक उद्योगमा मुख्य लाइन वा ट्रान्सफरमरको मरम्मत गर्नुपर्ने भने छेउछाउका अन्य सबै उद्योगको लाइन काट्ने गरेको छ। यसले पनि ट्रिपिङको संख्या बढाएको छ।

के हो ट्रिपिङको कारण ?

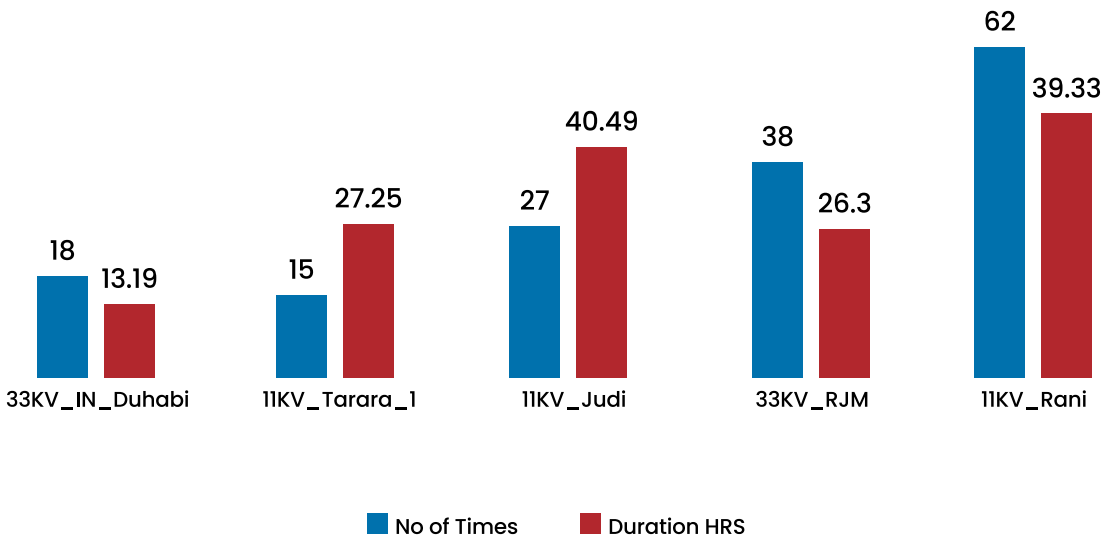
नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको दुहबी ग्रिडका प्रमुख रोशन खड्काले गर्मी महिनामा विद्युत्को माग अत्यधिक हुँदा लोड बढी र सप्लाई कम भएर लाइन आउनेजाने समस्या हुने गरेको जानकारी दिनुभयो ।

त्यस्तै कहिलेकाहीं भोल्टेज कम भएर पनि लाइन काट्नुपर्ने अवस्था हुन्छ । प्रमुख खड्काका अनुसार असार लागेपछि पूर्वको विद्युत् आपूर्तिमा समस्या छैन । तर प्रसारण लाइन अत्यन्त पुरानो र जीर्ण भएकाले कतिपय ठाउँमा लोड लिन सक्तैन । कति ठाउँमा तार फेरनुपर्ने छ, कति ठाउँमा सबस्टेसनको क्षमता बढाउनुपर्ने वा ट्रान्सफर्मर अपडेट गर्नुपर्ने र कति ठाउँमा इन्सुलेसन भएका कन्डक्टर राख्नुपर्ने देखिएको छ । ट्रान्समिसन लाइनलाई पूर्णतः रूपान्तरण नगरी पूर्वको विद्युत् आपूर्तिमा सुधार आउँदैन । उहाँले ३०-४० वर्षपहिले घरेलु प्रयोगका लागि ११ केभी क्षमताको विद्युत् प्रसारण लाइन बनाइएको उल्लेख गर्दै त्यही लाइनबाट कतिपय उद्योग चल्दा भारवहन-क्षमतामा असर परेको जानकारी दिनुभयो ।

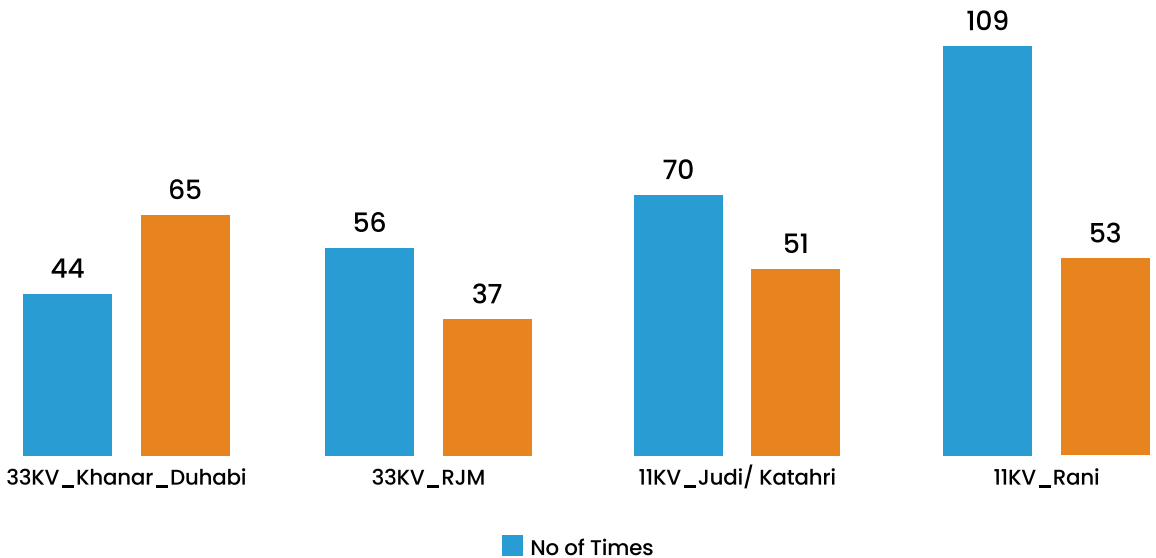
खड्काले ११ केभी क्षमताको प्रसारण लाइनबाट उद्योगले विद्युत् लगेका कारणले पनि उद्योगहरूमा पटकपटक ट्रिपिङ भइरहेको बताउनुभयो । त्यस्तै हावाहुरी र बर्खाका सिजनमा विद्युत्को तारनेर वा तारमाथि रहेका रुखहरू लडेर तारमा टाँगिदा पनि लाइन जाने गरेको छ । खड्काले प्राधिकरणले प्रत्येक उद्योगमा विद्युत्को पोलबाट उद्योगको ट्रान्सफरमरसम्म टाँगिएको तार अर्थात् मुख्य लाइनमा छुट्टै स्विच राख्ने योजना बनाएको जानकारी दिनुभयो ।

उहाँको भनाइ छ, “उद्योगपिच्छे छुट्टै स्विच राखेपछि त्यहाँको विद्युत्को मेनलाइन बिग्रियो र मरम्मत गर्नुपर्‍यो भने अन्य उद्योगको लाइन काट्नुपर्दैन । त्यही उद्योगको मात्र स्विच अफ गरिदिँदा पुग्छ । यति गरेपछि अन्य उद्योगमा लाइन अवरूद्ध हुँदैन ।”

फिडर अनुसार ट्रिपिङको अवस्था : जम्मा पटक र घण्टा (२०८० असार १ देखि १४ गतेसम्मको)

फिडर अनुसार ट्रिपिडको अवस्था २०८० असार १५ देखि ३१ गते सम्म

संगठनको प्रतिनिधि-मण्डल र अर्थमन्त्री बिच छलफल

उद्योग संगठन मोरङका अध्यक्ष राकेश सुरानाका नेतृत्वमा गएको प्रतिनिधि-मण्डलले अर्थमन्त्री डा. प्रकाशशरण महतलाई भेटेर मौद्रिक नीति र औद्योगिक-व्यावसायिक क्षेत्रका समस्याका बारे छलफल गर्‍यो । मिति २०८० असार १९ मा काठमाडौं गएको प्रतिनिधि-मण्डलले सोही दिन मन्त्री डा. महतसँग सम्वाद गर्दै समसामयिक आर्थिक विषयमा सुझाव प्रस्तुत गरेको हो ।

उक्त अवसरमा संगठनका अध्यक्ष सुरानाले दीर्घकालीन आर्थिक एवम् औद्योगिक विकासका लागी निजी क्षेत्रले अनुमानयोग्य नीतिगत व्यवस्थाको अपेक्षा गरेको धारणा व्यक्त गर्नुभयो ।

सुरानाले आर्थिक र औद्योगिक पूर्वाधारको विकासजस्ता मूलभूत विषयमा न्यूनतम साभ्ना मापदण्ड लागु गर्नुपर्ने सुझाव दिनुभयो । उहाँले यस्तो मापदण्ड लागु भएमा निजी क्षेत्रले ढुक्क भई लगानी गर्नसक्ने वातावरण तयार हुने जिकिर गर्नुभयो ।

अर्थमन्त्री डा. महतले उद्योग-व्यवसायको सञ्चालनका लागि आवश्यक आधारभूत आवश्यकताका रूपमा रहेका वित्तीय व्यवस्थापन, विद्युत्को उपलब्धता र पूर्वाधारको विकासजस्ता विषय नै सरकारका प्राथमिकताका क्षेत्र रहेको स्पष्ट पार्नुभयो ।

उहाँले निजी क्षेत्रले ढुक्क भएर लगानीको विस्तार गर्नसक्ने वातावरण तयार भएको दाबी गर्नुभयो । उहाँले औद्योगिक क्षेत्रको विकास र विस्तारले मात्र मुलुक आत्मनिर्भरतातर्फ उन्मुख हुने भएकाले यस क्षेत्रको प्रवर्धन गर्नु सरकारको दायित्व भएको बताउनुभयो ।

मौद्रिक नीतिका सन्दर्भमा संगठनका तर्फबाट गर्भनर समक्ष सुभाब प्रस्तुत

संगठनको प्रतिनिधि-मण्डलले सोही दिन गर्भनर महाप्रसाद अधिकारीसित भेटघाट र छलफल गरेको थियो। भेटघाटमा अध्यक्ष सुरानाले मौद्रिक नीतिका सम्बन्धमा संगठनले तयार पारेका सुभाबहरू प्रस्तुत गर्नुभयो। उक्त अवसरमा सुरानाले औद्योगिक क्षेत्रले आर्थिक व्यवस्थापनमा भोग्दै आएका समस्यालाई दृष्टिगत गरेर मौद्रिक नीति आउनु पर्नेमा जोड दिनभयो।

गर्भनर अधिकारीले चालु पुँजी कर्जाको प्रवाहमा तय गरिएका मापदण्डबाट उत्पन्न समस्याका सम्बन्धमा राष्ट्र बैंक जानकारी रहेको बताउनुभयो।

अधिकारीले संगठनले तथ्याङ्कसहित गहन सुभाब प्रस्तुत गरेकोमा संगठनलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभयो।

उहाँले संगठनका सुभाबलाई ग्रहण गर्दै मौद्रिक नीति तयार गरिने आश्वासन दिनुभयो।

उहाँले औद्योगिक क्षेत्रका समस्यालाई सहजीकरण गर्ने गरी मुद्राको आपूर्ति र मागको व्यवस्थापन गर्ने राष्ट्र बैंकको नीति भएको जानकारी दिनुभयो।

औद्योगिक क्षेत्रले भोग्दै आएको विद्युत्को समस्याका सम्बन्धमा छलफल

प्रतिनिधि-मण्डलले सोही दिन नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका प्रबन्ध निर्देशक कुलमान घिसिङलाई भेटेर औद्योगिक क्षेत्रले विद्युत्मा भोग्दै आएका समस्याका बारेमा अवगत गराउँदै दीर्घकालीन समाधानका लागि आग्रह गरेको थियो।

छलफलमा संगठनका अध्यक्षले कोशी प्रदेशका उद्योगहरू सुक्खा याममा अघोषित लोडसेडिङ, ट्रिपिङ र भोल्टेज फ्लक्चुएसनको समस्याबाट अत्यन्त पीडित हुने गरेको बताउनुभयो।

उहाँले आगामी ५ वर्षमा प्राधिकरणको औद्योगिक क्षेत्रलाई विद्युत् आपूर्ति गराउने के-कस्तो योजना छ भन्ने जिज्ञासा प्रकट गर्नुभयो।

अध्यक्ष सुरानाले प्राधिकरणले औद्योगिक क्षेत्रलाई आगामी वर्षदेखि सुक्खा याममा पनि निर्वाध विद्युत् उपलब्ध गराउन आग्रह गर्नुभयो।

उहाँले गुणस्तरीय विद्युत् आपूर्तिमा देखापरेको भोल्टेज फ्लक्चुएसन तथा ट्रिपिडको समस्यालाई समाधान गर्न प्राधिकरण के गर्दैछ भन्ने प्रश्न गर्नुभयो ।

छलफलमा प्रबन्ध निर्देशक घिसिङले ट्रान्समिसन लाइनको विस्तारका लागि पूर्वाधारको निर्माणमा समन्वयको अभाव भएको बताउनुभयो ।

उहाँले यही समन्वयको अभावले प्राधिकरणले औद्योगिक क्षेत्रलाई पर्याप्त विद्युत् उपलब्ध गराउन नपाएको स्पष्ट पार्नुभयो ।

घिसिङले ढल्केवर-इनरुवा चार सय के.भि.ए प्रसारण लाइनको निर्माण आगामी केही महिनाभित्रै सम्पन्न हुने जानकारी दिनुभयो ।

उहाँले बर्जुलगायतका स्थानमा सब-स्टेशनहरू निर्माण भइरहेकाले आगामी वर्षदेखि समस्यामा क्रमशः सुधार भई विद्युत् अभावको समस्या नरहने आश्वासन दिनुभयो ।

छलफलमा विद्युत्को ट्रिपिड, लो भोल्टेज र फ्लक्चुएसनजस्ता स्थानीय स्तरमा देखिएका समस्याको सामाधानका लागि भार प्रेषण केन्द्र र विद्युत् वितरण केन्द्रका प्रमुखको उपस्थिति तथा उद्योग संगठनका समन्वयमा विराटनगरमा अन्तरक्रिया गरी समस्याको समाधानका लागि पहल गर्ने सहमति भएको थियो ।

विद्युत्का समस्या समाधानबारे स्थानीय स्तरमा छलफल

प्राधिकरणका प्रबन्ध निर्देशक घिसिङसँग संगठनको प्रतिनिधि-मण्डलले गरेको सहमति बमोजिम संगठनले गत असार २१ मा प्राधिकरणका डेप्युटी निर्देशक मनोज सिलवाल र भारप्रेषण केन्द्रका प्रमुख सुरेशबहादुर भट्टराई सहित प्राधिकरणका अन्य अधिकारीसित छलफल कार्यक्रम सम्पन्न गर्‍यो ।

छलफलमा संगठनका पदाधिकारी, सदस्य र विभिन्न उद्योगपतिहरूको सहभागिता थियो ।

उक्त अवसरमा संगठनका अध्यक्ष सहित अन्य उद्योगपतिहरूले हिउँद र बर्खा दुबै याममा पूर्वका उद्योगले भोग्दै आएको विद्युत्को समस्याको दीर्घकालीन समाधानका लागि आपूर्तिको सुनिश्चितता खोज्न आग्रह गर्नुभयो ।

अध्यक्ष सुरानाले हिउँद याममा आपूर्तिव्यवस्था अझ जटिल हुने गरेको स्पष्ट पार्नुभयो ।

संगठनका महानिर्देशक चूडामणि भट्टराईले यस क्षेत्रका उद्योगहरूमा विद्युत् आपूर्तिको अवस्थाको तथ्याङ्क प्रस्तुत गर्दै ट्रिपिड, लो भोल्टेज र फ्लक्चुएसनको समस्याको समाधान कहिले होला भन्ने जिज्ञासा राख्नुभयो ।

महानिर्देशक भट्टराईले सुक्खा याममा विद्युत्को आपूर्तिमा समस्या आउन नदिन प्राधिकरणले आफ्ना योजना र यथार्थ जानकारी उपलब्ध गराउनुपर्ने आग्रह गर्नुभयो ।

रा.स्व.पा. का सभापतिका साथ छलफल

उद्योग संगठन मोरङका प्रतिनिधि र राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीका सभापति एवं नेताहरूका साथ औद्योगिक र व्यावसायिक क्षेत्रका समसामयिक विषय र प्रवर्धनका सम्बन्धमा साउन ६ गते छलफल भएको छ ।

उक्त अवसरमा संगठनका अध्यक्षले समस्याको समाधानमा तीन तहको सरकार र सरोकारवाला मन्त्रालयहरूबिच

समन्वय अभिवृद्धिका लागि प्रतिनिधि सभाका सांसदका रूपमा सशक्त र सक्रिय भूमिका निर्वाह गर्न सभापति लामिछानेलाई अनुरोध गर्नुभयो ।

अध्यक्ष सुरानाले हाल प्रचलित कानूनहरूमा धेरै त्रुटि रहेको र कतिपय कानूनहरू एकआपसमा बाभिएकाले त्यस्ता कानूनको सुधार गरी उद्योगमैत्री वातावरण तयार गर्न आग्रह गर्नुभयो ।

छलफलमा रास्वपाका सभापति लामिछानेले सुशासन र समृद्धि पार्टीको उद्देश्य रहेकाले औद्योगिक विकासका लागि आफूहरू कटिबद्ध रहेको स्पष्ट पार्नुभयो ।

लामिछानेले आर्थिक क्षेत्रलाई कमजोर बनाउने गतिविधि हुन दिनु नहुने धारणा प्रकट गर्नुभयो ।

सांसद् डा.स्वर्णिम वाग्लेले मूल्य अभिवृद्धि हुने र रोजगारी सृजना गर्ने उद्योगमा लगानी गर्न आग्रह गर्दै हाल कायम रहेका करका दरहरू संशोधनका लागि रास्वपाले पहल गर्ने वचनबद्धता प्रकट गर्नुभयो ।

नेपालको ऊर्जा नीतिमा द्विविधा : स्वदेशी उद्योगको कच्चा पदार्थ वा निर्यातको वस्तु ?

(पूर्व जलस्रोत मन्त्री एवम् ऊर्जाविज्ञ जवालीले उद्योग संगठन मोरङले बिराट एक्सपो २०७९ का अवसरमा २०७९ पुश ०६ गते आयोजना गरेको थिमेटिक सेसनमा व्यक्त गर्नुभएको मन्तव्यको सम्पादित अंश)

म विद्यार्थीहरूलाई प्रवचन दिँदा जानी जानी कन्फ्युज्ड बनाउछु किन भने द्विविधा उत्पन्न हुनु भनेकै ज्ञानको खोजीमा पहिलो खुड्किलो हो पुरानो बिचारको कमजोरी बुझेर नयाँ खोज्ने तर्फ लाग्न ढोका खोल्ने प्रयास । के नेपालको ऊर्जा नीति ठीक छ ? की भद्रगोल छ ? यस्ता प्रश्न मनमा उठ्न थाले पछि मात्र समस्या हल गर्ने नयाँ उपायहरू निस्कन्छन् । नेपालको बिद्युत् लगायत समस्टिगत ऊर्जा नीति ठीक भएको भए आज उद्योग लगायत व्यापार र ग्राह्यस्थ क्षेत्रहरूले अनावश्यक दुःख पाउँदैन थिए ।

दीपक जवाली

पहिले त नीति भनेको के ?

त्यहाँ बाट खोज प्रारम्भ गर्नु पर्छ । नीति भनेको भएको शक्ति कसरी प्रयोग गर्ने भन्ने सूत्र हा । र नीति सरकारी मात्रै हुँदैन किन भने शक्ति बजारका खेलाडीका पनि हुन्छ नागरिक अभियन्ताहरूको पनि हुन्छ । ग्रिनपिस जस्ता अभियानले ठुलाठुला योजनाहरू रोकिदिएको छ । सरकार सँग सैनिक पुलिसको तामसिक शक्ति (coercive power) हुन्छ जुन ऐन कानुन नियम मार्फत परिचालित हुन्छन् । बजार सँग फकाउन सक्ने राजसीकी शक्ति (persuasive power) हुन्छ जुन प्रलोभन द्वारा परिचालन गरिन्छ । नागरिक अभियन्ताहरूको नैतिक शक्ति (morally obliging power) हुन्छ जुन सरकारको नियन्त्रण र बजारको नाफा भन्दा भिन्नै मूल्य मान्यता बोकेर वातावरण धर्म भाषा सामाजिक न्याय विग्रियो भनेर अभियानमा होमिन्छ । कुनै पनि द्वन्दमा यस्ता शक्तिहरू कसरी प्रयोग भएका हुन्छन् भन्ने बुझ्नुपर्छ ।

यो तिन प्रकारको वर्गीकरणले बस्तु पनि तिन प्रकारका हुन्छन् भन्ने बुझ्नु पर्छ । बजारले बस्तु निजी जस्तै पानी बोटलमा होस या ट्याङ्करमा पैसा भए बेच विखन गर्न सक्ने चीज ठान्दछ । सरकारी यन्त्र (चाहे केन्द्रका इकाई हुन वा स्थानीय पालिका) पानी नियन्त्रित नियम बमोजिम तह अनुसार पाउन सक्ने सार्वजनिक सम्पत्ति ठान्दछ । गुठी वा नागरिक अभियानहरूले पानी सार्वजनिक बस्तु भनेर मान्दछ जुन मानव अधिकारको नाताले गरिब र नजन्मेका भावी पुस्ताले पनि सबैको हित हेरेर भोगचलन गर्न पाउनु पर्छ ठान्दछ । यस्ता फरक मान्यता बिजुली शिक्षा स्वास्थ्य जस्ता कुराहरूमा पनि लागू हुन्छ । आफ्ना यस्ता मान्यताहरू प्राप्त गर्न प्रत्येक सामाजिक संस्कारले आफू सँग भएको शक्ति प्रयोग गर्दछ त्यो प्रयोग गर्ने नीति अनुरूप ।

नेपालमा सरकारका ऊर्जा मात्रै होइन जलवायु शिक्षा स्वास्थ्य उद्योग आदी बारेका नीतिहरू पढ्दा यति राम्रा छन् कुरै नगरुं तर व्यवहारमा नीति कार्यान्वयन भने ठीक उल्टो छ। नीति एउटा हात्तीको देखाउने तर वास्तविक कार्यान्वयन गर्ने अर्कै चपाउने दाँत जस्ता भएका छन्। यस्तो किन भयो ? कारण हो दाता र दाताका प्रोजेक्ट पिच्छे उनको माग बमोजिमका नीति आउँछन्। विदेशी दाताले सहयोगका लागि पैसा चाहिन्छ भने तिम्रो यस्तो नीति हुनु पर्छ भन्छ कर्मचारीतन्त्रले हवस् भनेर बनाइदिन्छ, नेताले बुझ्दै नबुझी पढ्दै नपढी सहि धस्काई दिन्छन्। पछि कार्यान्वयन गर्ने बेला “ज्या! यस्तो लागू गरे जनताले पिट्छन्” भन्ने बुझ्छ र हच्किन्छन् प्रोजेक्ट लथालिङ्ग हुन्छ। टनकपुर महाकाली देखिन एमसिसीको सहि गरिसके पछिको हालतले यही देखाउँछ।

बिजुली के का लागि ?

चन्द्र शमशेरले ११२ वर्ष अगाडी फर्पिडबाट नेपालमा पहिलो चोटि बिजुली ल्याए। त्यसको १० वर्ष पछि त्यो बिजुली प्रयोग गरेर तराईबाट काठमाण्डु सामान ओसारन ढोडसींग-मातातिर्थ रोपवे बनाए। डोजरले बनाएको बाटोभन्दा रोपवे चार गुना सस्तो छ एकै सिजनमा जडान सकिन्छ र प्रति टन सामान ढुवानी गर्दा आधा मात्रै ऊर्जा खपत हुन्छ त्यो पनि आयातित महँगो डिजेल नभएर स्वदेशकै जलविद्युता डोजरको आतङ्क ल्याउनेवाला बाटोले वातावरण विनाश निम्त्याएको छ भने रोपवेले पहाडमा त्यस्तो विनाश ल्याउँदैन। अझ डोजर त आयातित महँगो डिजेलबाट चल्छ भने रोपवे नवीकरणीय नेपाली जल विद्युतबाट चल्छ। नेपालमा सन् २००४ मा **रोप वे इन नेपाल** हामीले प्रकाशित गर्यौं र त्यसलाई हामीले लोकार्पण र होइन यातायात मन्त्री रघुजी पन्त र योजना आयोगका उपाध्यक्ष शंकर शर्मालाई सरकारार्पण गर्यौं शंकर होटेलमा एक कार्यक्रम गरेर। सबै सहभागीको माग थियो पहाड सुहाउने जलवायु परिवर्तन र वातावरण मैत्री यो प्रविधि अगाडी बढाउन नीतिगत बाटो खोल्नु। तर खुलेन त्यसैले डिजेलको खपत कसरी घटोस् ? पुल्वोक क्याम्पसका प्रोफेसर अमृत नकर्मका अनुसार हामीले निर्यात गरेर कमाएको जति भन्दा १७०% बढी हामीले पेट्रोलियम पदार्थको आयातमै सकेका छौं। हाम्रा भाइबहिनीले खाडीमा रगतपसिना नबगाएका भए हामी सकिने थियौं।

सरकारमा हुनेहरू चाहिँ हाम्रो नीति राम्रो छ भन्छन् तर त्यो कागजमा मात्र राम्रो हो। खासमा नेपालमा जलविद्युत नीति मात्र छ। यो भनेको समष्टिगत ऊर्जा नीति होइन। बायो ग्यास, सोलार लगायतका अन्य ऊर्जा आलङ्कारिक मात्र बनाए। हाम्रा गाउँमा गोबर सढेर गएको छ सहर घरायसी फोहरले दुर्गन्धीत् छ जसबाट ऊर्जाका साथै प्राङ्गारिक मल निकाल्न सकिन्छ। बनमा सडेर जाने काठ दाउरालाई ब्रिकेटको उत्पादन गरेर धुँवामुक्त सफा चुलोमा प्रयोग गर्न सकिन्छ। इन्डक्सन चुल्हो प्रयोग गर्न सकिन्छ। धेरै छन् उपायहरू तर छ इच्छा शक्तिको अभाव जुन आयात साहूहरू प्रति राजस्व मुखी राज्य प्रणाली नतमस्तक भएर भएको हो।

हाम्रो मुलुकमा चार महिना बाढी र आठ महिना खडेरी पर्छ। हाम्रो हाइड्रो इकोलोजी युरोपको भन्दा फरक छ त्यसैले हामी जलस्रोतमा धनी होइनौं। दक्षिण एसिया नै अर्धसुख्खा क्षेत्र हो। यसकारण हामी बिजुली बेचेर धनी हुन्छौं भन्ने कुरा गलत हो। हाइड्रो बनाउँदा मल्टीपरपस (बहुउद्देश्यीय) हुनुपर्छ जस्तोकि बुढीगण्डकीले बिजुली मात्र दिने योजनै होइन। भण्डारीकृत पानीले सुख्खा समयमा बूढीगण्डकीको जलाशयबाट चितवन र नवलपरासीमा एक लाख हेक्टर बढी सिँचाइ पनि हुन्छ जुन हाम्रा गाउँ खेत जङ्गल डुबाएर उत्पादन गरिएको अति मूल्यवान् पानी हो। त्यसै बगेर जान दिए भारतले आफ्नो १ लाख हेक्टर जमिन सुख्खा याममा सिँचाइ गर्नै छ। बुढीगण्डकीको अर्को फाइदा के छ भने यसबाट बाढीको नियन्त्रण हुन्छ र नारायणघाट र नवलपरासीको बचावट हुन्छ। माछापालन हुन्छ रिसोर्ट बन्छ र मलेखु देखिन सोभो ४० किलोमिटर माथि उत्तर गोर्खा सम्म इनल्यान्ड ट्रान्सपोर्टसन गर्न मिल्छ जसबाट ट्रकको भन्दा धेरै कम ऊर्जा खपत हुन्छ। बुढीगण्डकी खर्चिलो भनिन्छ तर अरू फाइदा हेरिएन जसले गर्दा सबै खर्च विद्युत् क्षेत्रमा लादेर भएको हो वास्तवमा महँगो होइन।

नर्वेको बिद्युत् प्रणाली शत प्रतिशत हाईड्रोके छ । तर उनले त्यो जर्मनी वा अन्य युरोपेली देशमा निर्यात गरेर बिजुली बेचेर धनी हुनका लागी गरेनन् । गरे राष्ट्रिय सबलीकरणका लागि सस्तो र भरपर्दो बिजुली मार्फत आफ्नो उद्योग व्यापारलाई दिएर आर्थिक रूपमा सक्षम हुनका लागी । रसियामा बोल्शेभिक क्रान्ति पछि कस्तो रसिया बनाउने भनेर बोल्शोई थिएटरको हलमा लेनिनले ठूलो भेला गराए । त्यहाँ रूसको औद्योगीकरणको लागी द्रुत बिद्युतीकरण गर्ने योजना बन्यो जसको नारा थियो - “कम्युनिज्म भनेको सोभियत शासनका साथै समस्त रूसको बिद्युतीकरण” । रूस आज त्यसै भिजनका कारण महाशक्ति राष्ट्र भएको छ ।

बिजुली बेचेर कोही पनि धनी भएको छैन । नर्वेलाई पनि युरोपियन युनियनमा जोडेर बिद्युत् व्यापार गर्न थाले पछि समस्या देखियो। आज त्यहाँ ऊर्जाको महँगोदो समस्या छ, जसले गर्दा ८० युरो दैनिक तिरेको होटलको कोठा अहिले बढेर ३ सय डलर पुगेछ । युरोपियन युनियनसँग ग्रिड जोडेछन्, जर्मनले सस्तो हाईड्रो स्वाट्ट किनिदिएछ, र नर्वेलाई आफ्नो महँगो खनिज तेलमा आधारित बिजुली बेचेछ । नर्वेका भसककै भएछन् । त्यसैले क्षेत्रीय इन्ट्रिगेसनले फाइदा हुन्छ भन्ने छैन आफ्नो स्वावलम्बी लेनदेन गर्न सक्ने शक्तिमा भर पर्छ । भारतलाई बिजुली चाहिएको छ, त्यहाँ माग होला तर बजार भने छैन जहाँ सजिलै प्रवेश पाईयोस । बिजुली भारतले रणनीतिक बस्तु हो बजारिया वस्तु होइन भन्ने मान्यता राख्छ । भारत सरकारले वा भारतीय कम्पनीले बनाएका योजनाबाट मात्र किन्ने भनेको छ । नेपाली चिनियाँ कोरियन लगायत अरूले उत्पादन गरेको अपवित्र ईलेक्ट्रोन भारत प्रवेश गर्न नपाउने रे । यो त बजारै होइन ।

त्यसैले बिजुली बेचेर देश धनी हुँदैन । त्यो बिजुली यहाँका उद्योगमा प्रयोग गरे निर्यातमा भन्दा बढी मूल्य अभिवृद्धि हुन्छ । भारतलाई बर्खाको बिजुली ४ रुपैयाँमा बेच्ने अनि जाडोमा उताबाट १२ मा किन्ने ? त्यस माथि पनि हामीले जाडो र सुक्खा समयमा ६५ प्रतिशत सम्म बिजुली भारतबाट आयात गरेका छौँ । यहाँका उत्पादनमूलक उद्योगलाई निर्यात गर्ने मूल्यमा सहूलियत बिजुली दिनु नै सर्वोत्तम विकल्प हो । युएस एडको SARI प्रोग्राम अन्तर्गत नेक्स्याण्ट भन्ने परामर्शदाताले सन् २००३ मा निकालेको Economic Impact of Poor Power Quality on Industry Nepal भन्ने रिपोर्टमा प्रस्ट भनिएको छ - नेपालले बिजुली निर्यात गरे ६ सेण्ट कमाउँछ तर त्यो बिजुली नेपालमै उद्योग व्यापारमा खपत गरे ८६ सेण्टको फाइदा पाउँछ ।

भारतलाई बिजुली होइन पानी चाहिएको छ । उत्तर प्रदेश र विहारमा सुक्खा समयमा दोस्रो बाली लगाउन पानी बाहेक के उपाय छ ? बिजुली त बाई प्रोडक्ट हो र पानीमा उसले बागेनिड गर्ने हो जुन उसले रणनीतिक स्रोत मान्दै आएको छ । एकल क्रेता भएको सिस्टम जसलाई मनोप्योनी भनिन्छ त्यहाँ बजारले होइन नियन्त्रण कर्ताले बस्तुको मूल्य निर्धारण गर्छ । यो कति हानिकारक हुन्छ नेताहरूले बुझ पचाए पनि व्यापारी उद्योगीहरूले राम्रै बुझेका हुनु पर्छ ।

अब के गर्ने ?

नेपालमा भारत निर्यातका लागी हाईड्रो बनाउने कुरो बेलायतले विश्व युद्धमा सहयोग गरेबापत नेपाललाई दिने पुरस्कार रकम त्यसमा खर्च गर्ने भनेर उठेको हो । त्यसमा उसको स्वार्थ बिजुलीको अलावा नियन्त्रित पानी जसले सुक्खा समयमा सिँचाई गर्न मिलोस् र बर्खामा बाढीको चपेट कम होस भन्ने थियो । दानदातव्य पछाडी कस्तो स्वार्थ लुकेको हुन्छ कसरी यसले देश धनी हुँदैन भन्ने कुराको प्रमाण यो हो जुन कुरा हाम्रा नीति निर्माताले आज पनि बुझ्न चाहेका छैनन् । अरूण-३ विश्व बैकले ५ हजार ४ सय डलरमा बनाउन लागेको थियो बजारमूल्यभन्दा पाँच गुना बढी मूल्यमा। एमसीसीमा पनि उस्तै हो नेबिप्राले ढल्केबार ४०० केभी लाइन ४ करोड प्रति किलोमिटरमा बनायो जबकी एमसीसीले १६ मा बनाउन लागेको छ । बाबु बाजेले सेतो हात्ती पाल्ने भनेको यस्तै कुरालाई होला ।

सामुदायिक बिद्युत् उपभोक्ता राष्ट्रिय महासंघको अगुवाइमा अभियानकारीहरूले पेट्रोलियममा कर लगाएर नवीकरणीय ऊर्जा कोष बनाउन दबाव दिए । अन्तत्वगत्वा बुढीगण्डकीका लागी भनेर पाँच रुपैयाँ प्रतिलिटर कर लगाएर उठेको पैसा एक खरब नागी सक्यो। यो एमसीसीले दिनेभन्दा दोबर बढी रकम हो जुन उठिसकेको छ । डोनरले पैसा दिएन भनेर रोइलो गर्नुपर्दैन । हामी जतिकै गरिब द्वन्द्वग्रस्थ इथियोपियाले ६००० मेगावाटको ग्याण्ड रेनेसान्स ड्याम ८ सय डलर प्रति किलोवाटमा बनायो कुनै दाताको सहयोग बिना आफ्नै देश भित्र रकम जोहो गरेर जब की हामी कहाँ हाईड्रो बनाउन सालाखाला २५०० डलर प्रति किलोवाट लाग्छ। सामुदायिक बिद्युत्ले के देखायो भने ९९ डलरले प्रति घर ग्रामीण बिद्युतीकरण गर्न सकिने रहेछ, जब की विदेशी दाताको सहयोगमा ३ सय डलरको मापदण्ड छ । यस्तो कृबिकास किन ?

पहिलो नयाँ बिद्युत् ऐन प्रचण्डले सन् २००८ मा ल्याए तर त्यो खाका खत्तमै थियो किन भने देशभित्रैका लागी बनाउँदा कर भ्याट सबै लाग्ने तर भारत निर्यात गर्दा नलाग्ने । अचम्म । त्यसमा देब्रे देखिन दाहिने सम्म संपुर्ण पोलिटिकल स्पेक्ट्रमका सांसदहरू ले १४२ संशोधन हाले । ती सबलाई समेटेर नयाँ ऐन १४ वर्ष भो आउन सकेको छैन र यस बारे उद्यमीहरू ले पनि खासै चासो राखेको देखिएन । हाम्रो बर्खामा बढी बिजुली हुने जाडोमा सुक्ने खोला तर्काउने योजना धेरै भए जलाशययुक्त योजना कुलेखानी (जुन पञ्चायतले बनायो) पछि बहुदल लोकतन्त्रले आफ्नो ३२ वर्षे पंचायतको भन्दा बढी आयुमा बनाउन सकेको छैन । भएका संभावित राम्रा योजना पनि नराम्ररी गिजोलिएका छन् । यस्तो स्थिति किन ?

बिद्युत् क्षेत्रलाई भ्रष्टीकरणबाट रोक्नुपर्छ । हामी कहाँ बिजुली नेपाल भित्र बेचेर नाफा कमाउन न सरकारी न निजी दुवैले नचाहेको देखियो । भित्रो धेरै त निर्माणमै सिमन्टी र सामान आयातमै कमाउने साहुजी मोटाउने, कम्पनी दुब्लाउने पो देखियो । यस मामिलामा मोरंग लगायत नेपालका अरू उद्यमीहरूले पर्याप्त चासो लिएको देखिएन ।

Discover the
World of Fashion:
Elevate Your
Style with Our
Premier Studio

Where **Style**
Meets **Artistry** :
Unleash Your
Fashion Creativity
Today !

Unlock Your
Fashion
Potential : Enroll in
Our **Fashion**
Diploma Course
Today

ENROLL
NOW

Customized ■
Designer ■
Outfit & ■
Sarees ■

Call Now

9852044440, 9802020440

Airport Mode, Biratnagar

Tanashqa

Tanashqa

Tanashqa_Official